

Hřbitovy jako památka i svědectví dějin

„Pojď. Už dlouho tady na tebe čekám...“ Postava vzkříšeného Krista oděná v purpurovém plášti mě překvapila hned, jak jsem prošel kovanou branou hřbitova. Nemohu udělat ani krok. Hlavou mi proletí myšlenka na skutečné setkání s Ježíšem, které mě čeká stejně jako každého, kdo zde už spočinul. Chvilí tiše pozoruji sochu Spasitele stojícího na žulovém podstavci uprostřed aleje ze zelených tují. Gesto kynoucí ruky je výmluvné. „Pojď dál! Nemusíš mít strach.“ Pomalými kroky jdu blíž. Jsem v Bílé Vodě u Javorníka. Chci si prohlédnout místo, které je od roku 2000 kulturní památkou.

Socha s Ježíšem, která mě při příchodu tak nečekaně pozdravila, zde stojí už 140 let. Nechali ji vztyčit Josef a Magdalena Marxovi 20. dubna 1881. Žili v této sudetoněmecké obci s názvem Weisswasser a patrně také jejich kosti leží v některém ze zdejších hrobů. Jsou jich tu stovky. Mnohé jsou si velmi podobné. V podzimním slunci na nich dokvétají drobné růžičky. Pod nimi od-

Tímto výmluvným gestem vítá socha vzkříšeného Ježíše Krista všechny, kdo přicházejí na hřbitov v Bílé Vodě u Javorníka, už 140 let. Místo je od roku 2000 kulturní památkou.
Foto: Pavel Siuda

Ve společných hrobech jsou pochovány ostatky více než 700 řeholnic, které byly v Bílé Vodě internovány od roku 1950. Poslední řádové sestry obec opustily v roce 2002. Foto: Pavel Siuda

počívají ostatky více než 700 řeholních sester, které byly v Bílé Vodě internovány po zrušení klášterů od roku 1950. Největší pohřebiště řeholnic na světě je pro svou jedinečnost chráněno památkáři.

Jen datum a rok úmrtí

Jména zesnulých nevěst Kristových jsou vytesána do kamenných náhrobků. Písmena jsou již stářím vybledlá. Některá už ani nelze přečíst. U těch zachovalých však brzy zjistím, že pod jméno řeholnice kameník vytesal jen datum úmrtí. Málokterý náhrobek má vyryt i den narození. „Důležitý je pro nás den zrození pro nebe...“ Zdá se mi, že mi sestry samy napovídají. Luštím jejich jména vyretušovaná za mnohá desetiletí ostrým sluncem. „Cyrila, Crescencie, Babtista, Anděla, Immaculata, Sarkandra, Adelgunda, Ignácia, Benigna, Petronela, Marieta, Evženie, Anna, Ludmila...“ Těch jmen jsou stovky. Některá zní typicky klášterně, jiná patří oblíbeným světcům. Napadá mě: „Možná je celý tento hřbitov takový velký relikviář.“

A skutečně. Náhrobek jedné z řeholnic se vymyká ostatním. Je v něm pohřbená voršilka Stanislava Ernstová, OSU, o které jsme psali v minulém vydání v Osobnostech víry. Společný hrob řeholnic je dodatečně osazen náhrobkem s její fotografií i životními letopočty (* 6. 1. 1891 + 16. 3. 1968).

Náhrobní kámen je překryt další kamennou deskou s vyrytým textem její modlitby ve slovenštině. Ctitelka Krista Velekněze je považována za duchovní zakladatelku Institutu Krista Velekněze, který pod vedením kněze P. Mariána Kuffy působí v Žakovcích na Slovensku a také přímo tady v Bílé Vodě.

Oběti pochodu smrti i vojáci

Hřbitov nejsevernější a nejzápadnější obce české části Slezska a okresu Jeseník je mnohem starší než socha Krista u jeho vchodu. Objevují náhrobky piaristů, kteří zde v 18. století založili studentskou kolej a postavili barokní kostel. Svůj příběh vypráví i hrobka rytmistra Ludvíka hraběte d'Ambly a jeho ženy Betti, kteří obec vlastnili v 1. polovině 19. století. Společně s nimi na pohřebišti o rozloze 0,5 ha leží také ostatky třinácti obětí pochodu smrti z koncentračního tábora Osvětim z roku 1945, dva padlí sovětské vojáci, jeden příslušník jednotek SS a mnozí další.

Manželé Marxovi nechali na podstavec se sochou Krista, která mě nečekaně uvítala při vstupu do této oázy ticha, vytesat modlitbu za zemřelé. Dodatková kamenná tabulka nabízí i její český překlad: „Prosíme tě, Pane Ježíši Kriste, smiluj se nad všemi dušemi těch, kteří zde odpočívají, a uveď je skrze své vítězné vzkříšení do radosti své slávy. Amen.“

Pavel Siuda

Váleční zajatci mají hroby ukryté v lese

Hřbitov v Bílé Vodě u Javorníka není jediným v diecézi, který patří mezi památkově chráněná pohřebiště. Prodloužené dušičkové období zve právě na místa posledního odpočinku, k zapálení svíce a modlitbám za zesnulé. Po uzavření Otevřených chrámů mohou být právě hřbitovy cílem netradičního podzimního výletu. Procházka po starých hřbitovech je vždy cestou do minulosti a setkání s těmi, kteří nás předešli ve znamení víry a spí spánkem pokoje.

Budišov na Budišovkou a Vrbno

Kulturní památkou je hřbitov v Budišově nad Budišovkou. Areál byl založen v roce 1784 a v roce 1846 byl rozšířen a ohrazen zdí. Na hřbitově se nachází pískovcový kříž s rokokovou ornamentikou a ojedinělý soubor litinových křížů většinou z konce 19. století. Památkáři se snaží zachovat také podobu hřbitova ve Vrbně pod Pradědem, který se příliš slohově nezměnil od počátku 19. století. Hřbitov je ze čtyř stran uzavřen ohradní zdí s branami. Najdeme zde hřbitovní kapli, hrobní kaple a dobové náhrobky.

Starý hřbitov v Kopřivnici

Památku na ty, kdo se zasloužili o rozvoj města Kopřivnice, trvale uchovává tzv. Starý hřbitov tohoto průmyslového města, proslaveného výrobou automobilů. Areál starého hřbitova s novogotickými hrobkami rodin kopřivnických průmyslníků byl ve 2. pol. 20. století přeměněn na městský park. Několik náhrobků a křížů z 19. stol. bylo přeneseno do areálu Muzea Fojtství v Kopřivnici a do Muzea Novojičínska. Přesto zde najdeme skutečné funerální rarity. Patří k nim kamenný náhrobek z 1. třetiny 19. století v podobě desky završené řeckým křížem, který je památkáři označován jako Kříž napoleonský I. Na hřbitově byly původně dva ze stejného období. Částečně poškozený artefakt označovaný jako Kříž napoleonský II. byl pravděpodobně v 80. letech 20. století přemístěn do Lapidária Muzea Novojičínska v Novém Jičíně. Motiv řeckého kříže se objevuje také na hrobce zakladatele kopřivnické keramické továrny Ignáce Rašky. Opukový náhrobní kříž v podobě desky završené řeckým křížem a chronogramem se datuje do roku 1824.

Dva židovské hřbitovy

V Moravskoslezském kraji patří mezi památkově chráněné lokality dva zachované židovské hřbitovy. Za jedním z nich musíte až do Osoblahy. Židovský hřbitov na severovýchodním okraji obce, pocházející údajně z poloviny 15. století, byl rozšířen v roce 1625. Turisté do města přijíždějí úzkokolejnou drahou obdivovat unikátní barokní kamenné náhrobky polského typu. Nejstarší pochází z 2. poloviny 17. století. Židovský hřbitov v Osoblaze je jediným dokladem bohaté historie města, které bylo kompletně zničeno při bojích o tento cíp republiky na konci 2. světové války.

Druhý památkově chráněný židovský hřbitov leží ve Frýdku-Místku na Slezské ulici. Areál židovského hřbitova ukrývá dochované náhrobky dokládající vývoj židovského náhrobku od konce 19. století. Hřbitov byl založen v roce 1882. Obřadní síň byla v roce 1969 upravena na modlitebnu adventistů sedmého dne.

Židovský pohřební dům s hranolovou vízkou vyrůstající z hřebene sedlové střechy mají v Českém Těšíně. Je součástí souboru staveb těšínského architekta a stavitele Eugena Fuldy z let 1920–1928 na místním komunálním hřbitově. Kulturní památkou je rovněž hřbitovní kaple stejného autora, který navrhl také podobu správní budovy a hřbitovní zdi. Vše najdete na ulici Hřbitovní.

Hřbitov ve tvaru čtyřlístku

Procházka Fulnekem je zážitkem v každé roční době. Město je bohaté na památky i historii, o čemž svědčí i nedávno opravený barokní chrám Nejsvětější Trojice s bývalým augustiniánským klášteřem a křížovou chodbou. Na protilehlém kopci se dříve pohřbívalo. Zrenovovaná kaple sv. Rocha a Šebestiána z roku 1632 bývala hřbitovní kaplí. Stála uprostřed pohřebiště, které bylo založeno ve 2. pol. 17. stol. na půdorysu čtyřlístu. Vymezen byl ohradní zdí s branou a drobnými stavbami včetně kostnice. Dochovala se jen kaple. Z ostatních staveb zbyla jen torza.

Padlí vojáci v Hlučíně a Opavě

Památnými místy jsou také válečné hroby z konce 2. světové války. Vojenský hřbitov v Hlučíně s památníkem

Kamenný náhrobek z 1. třetiny 19. století v podobě desky završené řeckým křížem dostal název Kříž napoleonský I. Nachází se na Starém hřbitově v Kopřivnici. Kříž napoleonský II. byl z tohoto hřbitova přenesen v 80. letech 20. století do Muzea Novojičínska v Novém Jičíně.
Foto: Národní památkový ústav

a 133 žulovými náhrobními deskami byl otevřen 10. března 1946. V Opavě jsou padlí vojáci Rudé armády pochováni v jihozápadní části opavského městského hřbitova. Také zde byl památník vztyčen už v roce 1946.

Lesní hřbitov sovětských zajatců

Další pietní místa spojená z 2. světovou válkou jsou na Jesenicku. V Horním Údolí v blízkosti někdejšího zajateckého tábora pod vrchem Orlík leží lesní hřbitov sovětských zajatců. Pochováno je zde 24 zajatců. Hřbitov byl upraven po roce 1945. Památník s mramorovým pylonem připomínající oběť těchto mužů byl po roce 1989 odcizen a poničen. Plocha hřbitova je dnes vymezena půlkruhovou zídou z kvádrových kamenů, ve které jsou ve vřesových záhonech osazené balvany, jež jsou symbolickými náhrobními kameny zemřelých zajatců. Kompozici dominuje velký balvan s nápisem „BOJOVALI ZA NÁS / AŤ SPÍ“. Další zajatecký tábor na Jesenicku byl pod horským masivem Keprníku v Adolfovicích na katastru obce Bělá pod Pradědem. Hroby zde má 36 sovětských zajatců, kteří zemřeli v období od 29. 10. 1941 do 19. 2. 1942.

Pavel Siuda